

Ömür boyu hapis cezası mahkumlarının durumu

*25. Genel Rapor'dan Alıntı,
2016'de yayınlanmıştır*

İlk tespitler

67. AİÖK, 2000 yılındaki faaliyetlerine ilişkin 11. Genel Raporu'nda, müebbet hapis cezası mahkumlarına ve diğer uzun süreli mahkumiyetlere ilişkin sorunu ele almıştır. Özellikle raporda, bu mahkumların çoğu zaman uygun fiziki koşullardan, (sosyal) etkinliklerden ve insan temasından mahrum oldukları yönünde endişeler dile getirilmiş ve maruz kaldıkları özel kısıtlamaların uzun süreli hapisin zararlı etkilerini şiddetlendirebileceği belirtilmiştir. Komite son 15 yılda ziyaretleri aracılığıyla inşa ettiği deneyimini, evrensel ve Avrupa düzeyindeki gelişmeleri ve özellikle Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin (2003) 23 sayılı ömür boyu hapis ve diğer uzun süreli cezalara mahkum edilenlerin yönetimine ilişkin Tavsiye Kararını dikkate alarak ömür boyu hapis cezasına mahkum edilenlerin durumunun gözden geçirilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Ömür boyu hapis cezaları

68. AİÖK için ömür boyu hapis cezası, mahkumun yaşamının geri kalanı boyunca ya da kamu için artık tehlike arz etmemesinden dolayı yargısal, yargı benzeri, yürütme ya da idari işlem ile serbest bırakılana kadar cezaevinde tutulmasını gerektiren bir suç sebebiyle hüküm giymesinin ardından mahkeme tarafından hükmedilen belirsiz bir cezadır. Bir mahkumun şartlı salıverilmeden yararlanması için gerekli asgari infaz süresi ülkeden ülkeye değişmekte olup, en düşüğü 12 yıl (örneğin Danimarka ve Finlandiya) ve 15 yıl (örneğin, Avusturya, Belçika, Almanya, İsviçre), en yükseği ise 40 yıldır (örneğin Türkiye, birden fazla suç işlenmiş olması halinde). Ömür boyu hapis cezası veren ülkelerin çoğunda bu süre en az 20 ile 30 yıl arasındadır. Birleşik Krallık yargı sisteminde, cezanın infazının asgari süresi davaya bakan yargıç tarafından belirlenmekte olup yasada bu konuda mutlak bir asgari süre öngörülmemektedir. Diğer birçok ülkede (örneğin Bulgaristan, Litvanya, Malta, Hollanda ve bazı suçlar için, Macaristan, Slovak Cumhuriyeti ve Türkiye) ömür boyu hapis denildiğinde mahkumun bütün ömrü kastedilmekte ve ömür boyu hapis mahkumları için şartlı salıverme sistemi bulunmamaktadır (ayrıca bkz paragraf 73). Öte yandan, bazı Avrupa Konseyi üyesi devletlerin mevzuatlarında ömür boyu hapis cezasının öngörülmemiş olması da dikkat çekicidir. Bunun yerine, büyük suçlar için genellikle 20 ile 40 yıl arasında değişen uzun süreli cezalar belirlenmiştir.

Ömür boyu hapis kavramının tarihçesi

69. Tarih boyunca ömür boyu hapis, idam cezası ile bağlantılandırılmış ve zamanla en ciddi suçlar için idam cezasına alternatif bir ceza haline gelmiştir. Bununla birlikte, ömür boyu hapis cezasının idam cezasına alternatif hale getirilmesindeki ilk amaç suçlu kişinin durumunu hafifletmek değildir. Aksine, yüzyıllar boyunca devam eden ortaçağ düşüncesine göre ağır çalışma ve hücre hapsi ile birlikte ömür boyu hapis cezasının suçlular tarafından idam cezasından daha kötü bir ceza olarak görülebilir olmasıdır. Aynı şekilde ağır çalışma koşulları içeren ömür boyu hapis cezasının mahkum edilene ölümden daha fazla acı vermesi sebebiyle uygulanması gerektiği argüman olarak ileri sürülmüştür. Bugünün perspektifinden bakıldığında, ömür boyu hapis cezasına mahkum edilen kişinin (ya da herhangi bir başka cezaya) cezaevinde koşulların ağırlaştırılmasıyla ayrıca cezalandırılması gerektiği görüşü kesinlikle kabul edilemez. Ancak, bu görüş halen çeşitli Avrupa ülkeleri kamuoyunda yerleşmiş olarak dile getirilmektedir.

Ömür boyu hapis kavramı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek, ölüm cezasının kaldırılmasını öngören 6 nolu Protokolün onaylanmasının ardından Avrupa Konseyi üyesi bir çok ülke tarafından 1990'lı yıllarda uygulanmaya başlamıştır. Avrupa Konseyi üyesi devletteki son infaz 1997 yılındadır. 2013 yılından bu yana, Avrupa'da (Beyaz Rusya hariç) ölüm cezası uygulanmamaktadır. Ancak, birçok ülkede kamu oyunun ölüm cezasının kaldırılmasını ancak onun yerine yeterince azap verici bir cezanın getirilmesi halinde destekleyeceği düşünülmüştür. Sonuç olarak ölüm cezasına mahkum edilen kişilerin cezaları ömür boyu hapis cezasına dönüştürülmüş ancak ömür boyu cezanın nasıl uygulanacağına dair düzenlemeler fazla detaylandırılmamıştır. Aynı zamanda, AIÖK'nin son 25 yılında Avrupa genelinde verilen ömür boyu hapis ceza sayısında belirgin bir artış olmuştur. Avrupa genelinde ve üye devletler arasında ölüm cezası uygulamasının askıya alınması ya da kaldırılması ile ciddi suçlara ilişkin ceza politikaları olarak sayılabilecek iki faktör bu artışın sebebi olarak görülmektedir. En son istatistikler 2014 yılında Avrupa Konseyi üyesi devletlerde yaklaşık toplam 27.000 ömür boyu hapis cezasına hüküm giymiş mahkumun olduğunu göstermektedir. Konuyla ilgili veriler 22 ülke örneğinde ele alındığında ömür boyu hapse mahkum olanların sayısında 2004 ile 2014 arasında yüzde 66'lık bir artış saptanmıştır. Ayrıca, 2014 yılında, Avrupa Konseyi üyesi çeşitli devletlerde (özellikle Birleşik Krallık (İngiltere ve Galler), Almanya, İtalya ve İsviçre) güvenlik veya kamunun korunması sebebiyle tutulma süresi belli olmayan mahkum sayısı 7,500 dür

70. 1990'lı yıllarda, orta ve doğu Avrupa eski komünist ülkelerinde ömür boyu hapis ve diğer cezalarda şartlı salıverilme için mahkumla ilgili bireysel faktörler gözönünde bulundurulmadan asgari 20 ila 35 yıl arasında değişen ceza infaz süreleri belirlenmiştir. Aynı şekilde birçok üye devlet ömür boyu hapis mahkumlarının rejimlerini bireysel durumlarını gözönünde tutarak geliştirmekten imtina etmiştir. Aksine, bu şekilde hüküm giymiş tüm mahkumlar "tehlikeli" ve sıkı kontrol altında tutulması gerekenler olarak görülmüştür. Şimdi ise, 20 ile 25 yıl sonra, bazı mahkumların şartlı salıverilme başvurusunda bulunabilecekleri zaman yaklaştığında, toplum hayatına entegrasyonları konusunda umut verecek hiçbir şey yapılmadığı ortaya çıkmıştır. Nitekim, cezaevinde uzun yıllar boyunca olumsuz muameleye maruz kalmak, aile ve dış dünyadaki arkadaşlar ile iletişimi sürdürme hakkının sınırlandırılması, tahliye ve sonrasında toplumla bütünleşmenin planlanmaması mahkumun dış dünyada hayatını sürdürebilme beceresini ciddi şekilde azaltmaktadır.

Yukarıda belirtilen ülkelerden bazıları ömür boyu hapis mahkumlarının serbest bırakıldıktan sonraki hayata hazırlanmaları gerekliliğini kabul etmişlerdir. Bu ülkelerin ve daha önce ölüm cezasını ilga etmiş olanların yargısal, yarı yargısal, idari veya icrai önlemler ile müebbet hapis cezasına çarptırılmış mahkumların salıverilmesini her bir mahkuma özgü olarak düzenledikleri görülmektedir. Eğitim ve iş sağlanması suretiyle mahkumların bireysel davranışları geliştirilmiştir. Dahası, özellikle kamu kurumlarının ve hayır kurumlarının da katkılarıyla mahkumların ceza

çektikleri süre boyunca mümkün olduğunca aileleri ve dış dünya ile temasları sağlanmıştır. Bütün bunlar hem cezanın infazı sırasında mahkumun "insanîyetini" korumak hem de serbest bırakılmasından sonraki hayatına hazırlamak amacıyla hizmet etmektedir. Cezaevi yönetimleri müebbet hapis cezasının infazı sırasında özellikle infazın ilk on yılında ve mahkumun yaşı ilerledikçe olumlu atmosferi sağlamakta güçlükler yaşamaktadırlar. Belirsiz süreli ceza tabiatı gereği mahkum üzerinde ruhsal baskı yaratmaktadır. Bu zorluğa rağmen bu tür mahkumların haklarına saygı gösterilmesinin nasıl sağlandığı yönünde devletlerin elde ettiği deneyimler önemli bir bilgi kaynağı oluşturmaktadır.

AİÖK'nin ziyaretleri sırasında elde ettiği bulgular

71. AİÖK Avrupa genelinde müebbet hapis cezasına çarptırılmış mahkumların bulunduğu çok sayıda cezaevini ziyaret etmiştir. Mahkumların hangi koşullar altında tutulduğu her cezaevinde bir diğerine nazaran önemli farklılıklar göstermektedir. Birçok ülkede, müebbet hapis mahkumları genellikle diğer mahkumlar ile birlikte tutulmakta, haklar ve dış dünya ile temas bakımından aynı haklar rejiminden (iş, eğitim ve eğlence faaliyetleri) faydalanmaktadırlar.

Ancak bir dizi ülkede - Ermenistan, Azerbaycan, Bulgaristan, Gürcistan, Letonya, Moldova, Romanya, Rusya Federasyonu, Türkiye (sadece ağırlaştırılmış müebbet hapis mahkumları) ve Ukrayna -kural olarak müebbet hapis mahkumları diğer mahkumlardan ayrı yerde tutulmaktadır.

Birçok ülkede, AİÖK müebbet mahkumlarının yetersiz infaz rejimlerine ve acımasız güvenlik önlemlerine maruz kaldıklarını gözlemlemiştir. Örnek olarak, müebbet hapis mahkumları kendi hücrelerinde (tek başına ya da çiftler halinde) günde 23 saat boyunca (açık hava egzersiz süresi de dahil olmak üzere) diğer hücrelerde tutulan müebbet hapis mahkumları ile bile iletişimleri olmaksızın, hücre dışında çalışma veya herhangi bir amaca yönelik faaliyetlerde bulunmalarına izin verilmeksizin tutulmaktadırlar. Ayrıca bir çok ülkede müebbet hapis mahkumları hücreleri dışına çıkartıldıklarında kelepçeli tutulmakta ve/veya çıplak aranmaktadırlar. Bazı kurumlarda bunlara ilaveten müebbet hapis mahkumlarına hücre dışındaki herhangi bir hareketi sırasında iki memur ve bekçi köpeği eşlik etmektedir.

Ayrıca, bir dizi cezaevi ziyaretinde, mahkumların çağdışı kurallara tabi tutulduğu, infazın tek amacının mahkumu daha da cezalandırmak ve aşağılamak olduğu (örneğin; gün boyunca yatakta yatma yasağı, hücrenin kapısı her açıldığında mahkum olduğu ceza kanununun ilgili maddesini ezbere söyleme yükümlülüğü, ayırt edici bir renkte olan hapis hane üniformasını giyme yükümlülüğü, vs.) tespit edilmiştir. AİÖK bu tür uygulamaların açıkça insanlık dışı, aşağılayıcı bir etkiye sahip ve kabul edilemez olduğu görüşündedir. Bazı ülkelerde müebbet hapis mahkumlarının dış dünya ile temaslarının (özellikle ziyaretler konusunda) son derece sınırlı ve diğer mahkumlarla kıyaslandığında da oldukça düşük olması dikkat çekicidir.

72. Yukarıda belirtilen bazı ülkelerde, son yıllarda cezaevi yetkilileri tarafından, ömür boyu hapis cezası mahkumlarının cezaevi koşullarını hafifletmek için, güvenlik önlemlerinin daha bireyselleştirildiği bir yaklaşım izlenerek, özellikle mahkumlara iş sunan ve diğer ömür boyu hapis mahkumları ile iletişime geçmelerini amaçlayan çeşitli faaliyetlerde bulunmalarına yönelik adımlar atılmıştır. Ancak durumun tatmin edici hale gelmesi için yapılması gerekenler oldukça fazladır. Ne yazık ki, ceza infazına ilişkin politikalar ömür boyu hapis mahkumlarının tanım gereği özellikle tehlikeli oldukları karinesine ve bu mahkumlara uygulanan infaz rejiminin öyle ya da böyle bir cezai karaktere sahip olması gerektiğine dayanmaktadır.

AİÖK, zaten güvenliği sağlanmış bir ortamda sistematik kelepçe veya mahkumların çıplak aranmasının hiçbir gerekçesi olmayacağını bir kez daha vurgulamak istemektedir. Komite ayrıca defalarca cezaevi içinde köpeklerin kullanımının kabul edilemez olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda, Komite, çeşitli Avrupa ülkelerindeki deneyimin ömür boyu hapis cezası mahkumlarının mutlaka diğer mahkumlardan daha tehlikeli olmadığını gösterdiğini vurgulamaktadır (ayrıca bakınız paragraf 76). Dahası, gerçek şudur ki, ömür boyu hapis mahkumları - aslında tüm mahkumlar - cezaevine cezalandırılmak için değil, cezalarını çekmek için gönderilmektedirler.

Ömür boyu demek geri kalan hayat demektir.

73. Yukarıda belirtildiği gibi bazı Avrupa Konseyi üyesi devletlerde şartlı salıverilme umudu olmaksızın ömür boyu hapse mahkum edilmek mümkündür. Buradaki ömür, kişinin önündeki bütün hayatıdır. AİÖK, çeşitli ziyaret raporlarında ömür boyu hapse mahkum olan, şartlı salıverilmeye ilişkin herhangi bir umuttan yoksun kişinin (genel ve özel af dışında) tehlikeli olduğu gerçeği konusunda ciddi çekinceler ifade etmiştir. Komite açıklamasında salıverilme umudu olmadan bir kişinin hayatı boyunca hapsedilmesinin insanlık dışı olduğu görüşüne yer vermiştir. Aynı zamanda bir kişinin Uluslararası Ceza Mahkemesi (ya da özel bir uluslararası mahkeme) tarafından insanlığa karşı işlenen soykırım, savaş suçları gibi en ciddi suçlardan bile mahkum edilse, belirli bir aşamada şartlı (erken) salıvermeden yararlanabilmesi dikkat çekicidir.

Nitekim AİÖK, hiçbir tahliye imkanı sunmayan hapis cezasının, hapsedilmenin temel gerekçelerinden biri olan rehabilitasyon imkanını önlediği kanaatindedir. Ceza ve kamunun korunması hapis cezasının önemli unsurlarından iken en başından itibaren rehabilitasyon ve topluma geri dönme umudunun olmaması mahkumun insaniyetini ortadan kaldırmaktadır. Bu, tüm ömür boyu hapse mahkum edilmişlerin er ya da geç salıverilmesi gerektiğini söylemek değildir. Kamunun korunması çok önemli bir konudur. Ancak, tüm bu tür cezalar, infazın başlangıcında tanımlanmalı ve düzenli olarak sonradan gözden geçirilecek bireyselleştirilmiş bir ceza-planlama hedefine bağlı olarak, belli bir aşamada anlamlı bir incelemeye tabi olmalıdır. Bu sadece mahkuma umut aşılamaz; aynı zamanda olumlu davranışlar edinmesi için teşvik edici olacaktır. Dolayısıyla bu durum cezaevinde kaybedecek bir şeyleri ve umudu olan mahkumların yönetimini daha kolay kılacaktır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi son yıllarda, istisnai durumlar dışında, erken veya şartlı salıverilme imkanının bulunmadığı ve mahkuma bütün ömrü boyunca hapis cezası dayatan bir dizi yerel mahkeme kararı incelemiştir. Mahkeme'nin bu konuda en belirleyici nitelikteki kararı Büyük Daire tarafından verilen Vinter ve Diğerleri / Birleşik Krallık Davasına ilişkindir. Bu davada Mahkeme, herhangi bir devletin bir kimsenin hürriyetini bir gün tahliye edileceği umudu olmaksızın kısıtlamasının insan haysiyetine ve dolayısıyla Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesine aykırı olduğu sonucuna varmıştır.

Mahkemenin mevcut içtihadından şu üç ana sonuç çıkarılabilir: Bundan böyle üye ülkeler mevzuatlarında cezanın infazı sırasında belirli bir süre geçtikten sonra cezanın gözden geçirilmesine olanak sağlayan düzenlemelere yer vermelidir. Ayrıca, üye devletler cezanın gözden geçirileceği usulü de öngörmelidir. Nihayetinde cezaevinde infaz ömür boyu hapis cezasına mahkum kişinin rehabilitasyonunda ilerleme kaydetmesine imkan verecek şekilde düzenlenmelidir.

Ömür boyu hapis mahkumlarının ıslahı için temel amaç ve ilkeler

74. AİÖK'nin görüşüne göre müebbet hapis ve diğer uzun süreli mahkumların cezaevi idareleri tarafından yönetimine ilişkin Bakanlar Komitesi'nin (2003) 23 sayılı tavsiye kararı ömür boyu hapis cezası mahkumlarının ıslahı ile ilgili amaç ve ilkeler açısından en uygun ve kapsamlı bir referans belgesi niteliğindedir. Özetle, bu ilkeler şunlardır:

- *bireyselleştirme ilkesi:* her ömür boyu hapis cezası mahkumun ihtiyaçlarına ve yarattığı risklere özel bireysel bir ceza planına dayandırılmalıdır.
- *normalleştirme ilkesi:* müebbet mahkumları diğer mahkumlar gibi sadece güvenlikleri gerekçesiyle sınırlandırmalara tabi olmalıdırlar.
- *sorumluluk ilkesi:* müebbet hapis mahkumuna günlük cezaevi hayatında cezanın planlaması dahil olmak üzere kişisel sorumluluklarını yerine getirme imkanı tanınmalıdır.
- *güvenlik ve emniyet ilkesi:* ömür boyu hapis cezası mahkumlarının yarattığı her türlü risk (dış dünyada yarattıkları riskler ile cezaevindeki diğer mahkumlar ve çalışan ya da cezaevini ziyaret edenler için yarattıkları riskler) arasında ayırım yapılmalıdır.
- *Ayrıştırılmama ilkesi:* ömür boyu hapis cezası mahkumları diğer mahkumlardan sadece ceza temel alınarak ayrıştırılmamalı ancak tüm ilgili faktörleri dikkate alarak yapılacak bir risk değerlendirmesi temelinde diğer mahkumlar ile ilişkilendirilmelerine imkan tanınmalıdır.
- *ilerleme ilkesi:* ömür boyu hapis cezası mahkumuna, cezaevi programları, çalışanları ve diğer mahkumlar ile kurduğu işbirliği ve bireysel davranışları temel alınarak, cezasının infazı sırasında daha iyi şart ve rejime geçme imkanı tanınmalıdır.

Uygulamada bu ilkelerin oluşturulması

75. Cezaevleri orada bulunan herkesin iyiliği için güvenli ve emniyetli olmalıdır. Özellikle bilinmeyen bir süre için, hapsolmek doğal olarak hemen hemen her insan için zararlıdır. Bu zararı mümkün olduğunca en aza indirmek için adımlar atılmalıdır. Ömür boyu hapis cezasına çarptırılmış kişilere muhtemel tahliyenin ele alınarak cezanın gözden geçirileceği kesin bir tarih ve bu tarihe kadar bir seri gerçekçi müdahale içeren mahkum için özel tasarlanmış bir program sunulmalıdır. Hiç kuşkusuz bu program düzenli bir inceleme gerektirmektedir ancak burada amaç mahkuma, hedefe ulaşması için performansa dair kademeli mesajlar ve geri bildirimler içeren bireysel program sunarak kendi gelişimine ortak etmek olmalıdır. Sonuç olarak, böyle bir program tüm müebbet mahkumlarına ilk inceleme tarihinden önce durumlarını tüm yönleri ile ele alma fırsatı sağlamalıdır. Bu aynı zamanda, mahkumun özellikle ceza döneminin sonuna doğru toplum içinde izinli olduğu daha az güvenli ortamlarda geçirilen zamanın yönetimini kapsamlı, risk ve yönetim planının bu süreler boyunca da işlevselliğini sağlamalıdır. Mahkumun toplum içinde takibinin sürekliliği topluma yeniden entegrasyonu için çok önemli olup tahliye tarihinden önce iyi planlanması gerekmektedir.

Bireyselleştirme

76. Bu genel prensiplerin bir arada bulunması için ceza planlamasının bireyselleştirilmesi gerekir. AİÖK' nin deneyimi müebbet hapis mahkumlarının diğer mahkumlardan özellikle daha tehlikeli olmadığını göstermiştir. Mahkumlardan çoğu çatışmadan uzak durmayı ve durağanlığı tercih etmektedirler. Aynı zamanda infazın başında tehlikeli addedilen mahkumlar sadece zamanın ilerlemesi sebebiyle değil aynı zamanda mahkum için planlanan hedefleri tutturma gayesi ve kendisine gösterilen insani tutum sayesinde zaman içinde daha tehlikesiz bir hal alabilmektedirler. Müebbet hapis cezasının hükmedilmesinden sonra cezanın bireyselleştirilmesi ceza infaz planlaması aracılığıyla mahkumun değerlendirilmesi esas alınarak devam etmelidir. Bu uzun bir ön inceleme gerektirmektedir. Bu incelemenin incelemeye tahsis edilmiş mekanda, özellikle bu konuda

eğitilmiş uygun cezaevi memurları, psikologlar, eğitimciler ve sosyal hizmet uzmanları tarafından yapılması gereklidir. Akıl sağlığını ilgilendiren sorunların tespit edilmesi halinde bir psikiyatr da inceleme ekibine dahil edilmelidir. Bu ekibin görevi mahkum ile birlikte çalışarak mümkün olduğunca mahkumun hem cezaevindeki hem de toplum içindeki durumu, ihtiyaçları hakkında bilgi toplamaktır. Risk ve ihtiyaç değerlendirmesi sırasında güvenilir araçlar kullanılmalı ve inceleme profesyonel bir değerlendirmeye varmalıdır. Bu değerlendirme mümkün olduğunca mahkum ile paylaşılmalı ve mahkum ile çalışan herkes için kaynak belge sayılmalıdır. Bu belge mahkuma geri bildirimler ile beslenerek düzenli aralıklar ile gözden geçirilmelidir.

Ceza (infaz) planının uygulanması

77. *Ceza infaz planının uygulanması için uyulması gereken ilkeler bütün mahkumlar için aynıdır. Mahkumlar düzenin sağlanması, güvenlik ve disiplin haricindeki sebeplerden dolayı cezaevi içinde kısıtlamalara tabi tutulmamalıdır. Bilhassa, her bireye uygulanacak olan güvenlik seviyesi kişinin arzettiği risk ile orantılı olmalıdır. Suçunun niteliği bunu ölçmede sadece faktörlerden biridir. İlke olarak, **ömür boyu hapis mahkumlarına uygulanacak rejim, cezaevi makamlarının yetkisinde olmalı, her zaman mahkumun bireysel durumunun değerlendirilmesine dayandırılmalı ve hükmedilen cezanın otomatik sonucu olarak tezahür etmemelidir (yani hükmü veren hakim ceza rejimini belirlememelidir).***

78. Aynı şekilde, her ne kadar uzun süreli mahkumların çok kısa süreli mahkumlardan ayrı tutulmasında sakınca olmasa da, *değerlendirme safhası dışında ömür boyu hapis cezası mahkumları diğer mahkumlardan sürekli olarak ayrı yerde tutulmamalıdır.* Alınan cezanın uzunluğu ile ömür boyu hapis mahkumunun cezaevinde yarattığı risk arasında mutlak bir bağ olduğundan bahsedilemez. Normalleştirme ilkesi ömür boyu hapis cezası mahkumunun en azından tahliye tarihi belirli diğer uzun süreli mahkumlar ile birlikte olmasını gerektirmektedir. Sınırlı da olsa, bu birlikte tutulma, çok uzun bir süre için hapsedilecek olanların cezaevi deneyimini yenileyebilir.

Ömür boyu hapis mahkumlarının özel bir cezaevinde bir arada tutulması mahkumun mutlak olarak dış dünya ile bağlantısının ve aileleri ile iletişimin kesilmesi ile sonuçlanır. Bir ömür boyu hapis cezası boyunca zaten evinden önemli bir uzaklıkta tutulması toplumda yeniden sosyalleşmeyi zor kılmakta ve mahkumun ailesi ile olan ilişkilerini baskılamaktadır. Ayrıca diğer mahkumlar ile karşılaştırıldığında ömür boyu hapis cezası mahkumlarının aileleri ve diğer yakınları ile iletişimlerine hiçbir ek kısıtlama getirilmemelidir. Özellikle cezanın ilk yıllarında bu kişiler ile iletişime getirilecek kısıtlamalar bu tür ilişkileri yok edebilir. Ömür boyu hapis mahkumlarının, ziyaretlere, telefon görüşmelerine, mektuplara, gazetelere, radyo ve televizyona mümkün olduğunca düzenli bir temelde gerçek bir erişime sahip olması da dış dünya ile temas duygularını korumak için önemlidir.

79. Ömür boyu hapis mahkumları aktiviteler rejimine, normalde diğer mahkumlar ile birlikte ve mümkün olduğunca tam bir erişime sahip olmalıdır. İş, eğitim, spor, kültürel faaliyetler ve hobiler sadece zaman geçirmeye yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda sosyal ve ruhsal sağlık ile infaz sırasında ve sonrasında aktarılabilir becerilerin kazandırılması için de yararlıdır. Bu faaliyetlere mahkumların katılımı, davranışlarına ek olarak, her mahkumun performansının sürekli değerlendirilmesinde önemli bir faktörü oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu, cezaevinde çalışan tüm derecelerdeki personelin mahkumu daha iyi anlamasını, mahkumun ne zaman rejim içinde ilerletilmesi ve daha düşük güvenlik koşullarına tabi tutulması gerektiğine bilinçli şekilde karar vermesini sağlar. Bu tür bir ilerleme olasılığı hem cezaevi yönetimi hem de mahkum için önemli olup mahkumun belirsiz dünyasını kademeli mesajlarıyla ödüllendirmekte ve motive etmekte, personel ile mahkum arasında derin bir ilişki kurulmasını sağlayarak dinamik güvenliğe katkıda bulunmaktadır.

Nitekim, dinamik güvenliğin etkin şekilde uygulanması, başlangıçta eşlikli kısa izin, daha sonra refakatsiz gece geçirme ve nihayetinde şartlı salıvermeye ulaşan değerlendirme sürecine çok önemli bir katkı sağlamaktadır. İyi bir personel bireyi derinlemesine anlayabilecek; salıvermeye karar veren mekanizma ile toplumda gözetim ve destek için mahkumun sorumluluğunu üzerine alacak olanlar ile bilgisini paylaşabilecektir. Mevcut birçok sistemde personel iyi kullanılmamaktadır. Özellikle temel düzeyde güvenlik personelinin mahkumlarla zaman geçirmesi genellikle önerilmez - ya da yasaklanmaktadır. Böylece personel ve mahkumlar arasında olumlu ilişkiler geliştirmek için büyük bir fırsat kaybolmaktadır. Uygun parametreler dahilinde bu tür ilişkiler, sadece güvenliği arttırmakla kalmaz aynı zamanda sadece cezaevi anahtar teslim ederek çalışan bir cezaevi görevlisine cezaevi çalışmalarında çok daha olumlu bir deneyim sağlamak ve mahkumların rejimlerle işbirliğini motive etmektedir. Tabii ki bu, sistemdeki diğer profesyonellerin desteğini, uygun personel seçimini, eğitimini ve denetimini de gerekli kılmaktadır. Ancak, birkaç üye devlet tarafından deneyimlendiği ve AİÖK tarafından da gözlemlendiği üzere faydaları oldukça fazladır.

80. Kuşkusuz bazı ömür boyu hapis mahkumları çok tehlikelidir. Ancak ömür boyu hapis mahkumlarına olan yaklaşım diğer mahkumlara olan yaklaşım ile aynı olmalı ve şu hususları içermelidir: Mahkumun bireysel durumunu detaylı değerlendirmeli; risk yönetimini kapsayan, bireysel ihtiyaçları gözönünde bulunduran ve diğerleri için gerekli düzeyde güvenlik tesis ederken uzun vadede yeniden suç işleme olasılığını azaltmaya yönelik bir ceza infaz planı içermeli; güvenlik önlemlerini düzenli bir şekilde gözden geçirmelidir. Amaç bütün tehlikeli mahkumlar için olduğu gibi tehlikelilik seviyesini uygun müdahaleler ile azaltmak ve mahkumların normal şartlara bir an önce dönmesini sağlamak olmalıdır.

Sonuç

81. AİÖK üye ülkeleri, ömür boyu hapis cezası mahkumlarının ıslahını, sadece verilen cezanın uygulanması şeklinde görmeyip, ıslahın mahkumların cezaevi içinde ve dışında yarattıkları bireysel riske uygunluğunun da sağlanması amacıyla gözden geçirmeye davet etmektedir. Özellikle, ilgili üye ülkeler tarafından müebbet hapis mahkumlarının diğer mahkumlardan (uzun süreli) ayrı tutulmasını ve cezaevi içinde kelepçe kullanımı gibi güvenlik önlemlerinin sistematik olarak uygulanmasını düzenleyen yasal zorunlulukların kaldırılması gibi adımlar atılmalıdır.

82. Ayrıca, ömür boyu hapis vakıalarının çoğunda, mahkumların ihtiyaçlarına ve yarattıkları riski azaltmaya yönelik, belirsiz süreli cezanın sebep olduğu zararları aza indirgeyen, dış dünya ile bağlarını koparmayan, toplum içine serbest bırakılma olasılığı sunan ve salıverilmenin güvenli bir biçimde mümkün olduğu bir rejim sunulması için tüm çabalar seferber edilmelidir. Bu amaçla, cezanın gözden geçirilmesine olanak sağlayan usuller düzenlenmelidir. Tamamen biçimsel bir imkan olarak belli bir süre sonra salıverilme başvurusunda bulunabilmenin yeterli olmadığı aşıkardır; üye ülkeler ömür boyu hapis mahkumlarının ıslahı aracılığıyla bu olasılığı gerçek ve etkili kılmalıdır.